

Malované slovo na velikonočních vejcích

Květnou nedělí (letos připadla na 5. dubna) začal pašijový neboli svatý týden, jímž si křesťané připomínají poslední pozemské dny Ježíše Krista, jeho ukřižování i zmrtvýchvstání. Právě znovuzrození symbolizují v lidovém prostředí velikonoční vejce, která se v tomto předvelikonočním týdnu začínala malovat.

Na Valašsku se vajíčka zdobila převážně dvěma tradičními způsoby, a to batikováním (vykrýváním vzoru voskem a následným barvením) a gravírováním (vyškrabováním vzoru na obarveném vejci). Tyto náročné techniky neovládal každý, proto si dívky a ženy nechávaly vajíčka nazdobit vyhlášenými malířkami, které jich v tu dobu vytvořily až stovky. Vedle rozmanitých vzorů se na vajíčka psaly i různorodé texty. Těch měly maléřečky zásobu a zákaznice si z nich vybíraly podle toho, komu byly určeny.

Nejširší skupinu tvořily nápisy milostné, jimiž dárkyně vyjadřovaly vztah k obdarovanému muži. Milému byly určeny texty: „Že ta ráda mám, vajíčko ti dám“ nebo „Vajíčko malované, z lásky darované“.

Odmítnutí zase vyjadřovalo sdělení: „Pod našim oknem kopřiva voní, nechod' k nám synečku, zhodím ťa do ní“. Neopětovanou lásku ženy vytýkaly verši: „Černá husa, bílý kohút, když mňa nechceš, tož mňa polub.“ anebo „Dyž nemáš lásky, tož hybaj, viac mňa nedožíraj.“

TRADIČNÍ OZDOBY SVÁTKŮ. Batikovaná kraslice, Francova Lhota 1964, a vyškrabovaná kraslice, Dolní Bečva 2018. Repro: Muzeum regionu Valašsko

Časté byly i texty o nevěře: „Celý kraj Rožnovský, holé trní rodí, že ten můj nezbeda, za jinýma chodí.“ Jiné zase před nevěrou varovaly: „Dávám ti vajíčko jak malinu, ale to ti povídám, né abys šel za jinú.“

Na novějších kraslicích se vyskytují i nápisy poněkud vulgární, například „Z impotence se každý chlap vylíže.“ Verše na kraslicích upozorňovaly také na časté mužské nešvary, zejména alkoholismus: „Červená růžička rozvíjí sa, můj milý syneček opíjáj sa“ či „Rožnove, Rožnove, na vodě na blatě, propil můj syneček, košulu aj gatě.“

Obvyklé bývaly samozřejmě texty velikonoční, jako například „Veselé Velikonoce“ nebo žertovné „Hanča jede, Francek tlačí, vezů šmigrúst na tragači.“ Prostřednictvím malovaného slova se předávala i životní moudra: „Mnoho trní narust musí nežli růže roskvete, mnoho člověk skusit musí než je šťasten na světě.“ Několik desítek veršů je k vidění i na vyškrabovaných kraslicích na výstavě Rožnovská kraslice a výšivka na vsetínském zámku. Prohlédnout si ji můžete alespoň virtuálně na webu www.muzeumvalassko.cz.

Milada Fohlerová,
etnografka Muzea regionu Valašsko